

PÄÄTOIMISET VALMENTAJAT URHEILU- SEUROISSA 2011

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma
Opinnäytetyö AMK
Timo Saukkola
Ilkka Vuori
Kevät 2011

Lahden ammattikorkeakoulu
Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma

SAUKKOLA, TIMO & VUORI, ILKKA:
urheiluseuroissa 2011

Päätoimiset valmentajat

Opinnäytetyö, 45 sivua
Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen aiheena oli päätoimisten valmentajien työ suomalaisissa urheiluseuroissa. Tutkittavia aiheita olivat esimerkiksi päätoimisten valmentajien osuus seuravalmentajien kokonaismäärästä, päätoimisten valmentajien palkkaus, koulutustaustat, kohderyhmät ja valtion tuen käyttö päätoimisten valmentajien palkkaamiseen. Tutkimuksen tarkoituksena oli syventää tietämystä päätoimisten valmentajien työhön liittyvistä aiheista ja yhdistää aikaisempien tutkimusten tuloksia.

Tutkimus tehtiin kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Tutkimuksen kyselyyn vastasi 87 urheiluseuraa 31:stä Suomen kärkilajista, joissa oli yhteensä 2211 valmentajaa, joista 82 olivat päätoimisia. Vastanneet seurat olivat lajiliittojen ilmoittamia oman lajin kymmeneen kärkiseuraan kuuluvia seuroja. Lajiliitot käyttivät kärkiseurojen valinnassa pääkriteerinä kilpaurheilumenestystä aikuistalolla, mutta myös juniorimäärät ja valmennuksen laatu olivat vaikuttavia tekijöitä. Työn tärkeimpiä tuloksia olivat päätoimisten valmentajien määrän kasvu ja seurojen oma arvio vielä nopeammasta kasvusta vuoteen 2015 mennessä, valmentamisen miesvaltaisuus ja valtion tuen käytännön hyöty. Suomalaiseen urheiluun virtaavan rahamäärän merkittävä kasvu on madaltanut seurojen kynnystä palkata lisää päätoimisia valmentajia. Palkkauskynnyksen madaltuessa päätoimisten valmentajien valmentajakoulutustasot ovat laskeneet, mutta kuukausiansiot ovat pysyneet suurin piirtein ennallaan. Päätoiminen valmentaminen kohdistuu pääosin aikuisiin, vaikka valtion tuki on lisännyt päätoimisten valmentajien määrää lasten- ja nuorten valmennuksessa.

Avainsanat: Valmennus, valmentaja, urheiluseura, päätoimisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Sports and Leisure

SAUKKOLA, TIMO & VUORI, ILKKA: Research of coaches in Finnish sports clubs

Bachelor's thesis, 45 pages
Spring 2011

ABSTRACT

This thesis is a research about full-time coaches in Finnish sports clubs. The aim was to get current and accurate information for example of full-time coaches' amount of the coaches in general, employment relationships and target groups, and combine results of the earlier researches concerning the subject.

The research was made using the quantitative method. Total amount of 87 sports clubs from 31 different sports answered the inquiry. In those 87 sports clubs were altogether 2211 coaches and 82 of them were full-time coaches. The inquiry was sent to top ten clubs of each sports. The federation of each sport made the decision of which clubs belonged to top ten using for example quality of coaching and clubs success as criterions.

The important results were the increased amount of full-time coaches and even faster estimated increase of full-time coaches by the year 2015. The fact that majority of full-time coaches are men was also an important result as well as the actual use of governments support in hiring full-time coaches. The remarkable increase of money in Finnish sports allows sports clubs to hire coaches as full-time employees which leads to decreased educational level among coaches, but the salaries remain roughly the same. The governments support has increased the amount of full-time coaches among children and young athletes, but still full-time coaches usually have adult athletes as a target group in Finnish sports clubs.

Key words: Coaching, coach, sports club, full-time

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 KIRJALLISUUSKATSAUS	2
2.1 Ammattivalmennuksen historia Suomessa	2
2.2 Ammattivalmentajan määritelmä	5
2.3 Eurooppalainen liikunta-alan ammattiluokitus.....	6
2.4 Suomalaiset urheiluseurat	6
2.5 Suomalainen valmentajakoulutus	9
2.6 VOK-hanke.....	10
2.7 ”Sanoista teoiksi”- Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi	12
2.8 Seuratoiminnan kehittämistuki	13
2.9 Suomen Valmentajat ry, Valmentaminen ammattina Suomessa - raportti 2002 ja jäsentutkimus 2004.....	14
2.10 SAVAL ry ja jäsenkysely 2008	17
3 TUTKIMUSMENETELMÄT	19
4 TUTKIMUSTULOKSET	21
4.1 Valmentajien taustatekijät	22
4.2 Valmentajien kohderyhmät.....	24
4.3 Valmentajien työsuhteet	25
4.4 Lajikohtaisia tuloksia.....	26
4.5 Valmentajien työsuhteet ja taustatekijät lajikohtaisesti.....	27
4.6 Valmentajien kohderyhmät lajikohtaisessa vertailussa	29
5 YHTEENVETO.....	32
5.1 Arvio tutkimuksen onnistumisesta ja jatkotutkimushaasteiden pohdinta.....	36
LÄHTEET	37

1 JOHDANTO

Suomalaisten valmentajien työstä ei ole olemassa paljon tietoa, sillä aihetta on tutkittu todella vähän. Suomen Valmentajat ry julkaisi vuonna 2002 Valmentaminen ammattina Suomessa -raportin, jonka ”...tavoitteena on ollut tuottaa tietoa ammattivalmentamisesta hallinnollisen päätöksen teon, koulutuksen ja edunvalvonnan pohjaksi” (Suomen Valmentajat ry, 2002; 17). Raportissa määritellään valmentamista ammattina ja siinä on tutkittu esimerkiksi valmentajien lukumäärää, työkokemusta, palkkausta ja työnantajia. Toinen merkittävä tutkimus on Suomen Ammattivalmentajat SAVAL ry:n jäsenkysely 2008, jossa selvitettiin esimerkiksi jäsenten koulutusta, asuinpaikkakuntaa, palkkausta ja työtehtäviä. (Suomen Valmentajat ry, 2002; SAVAL ry, 2008).

Vaikka edellä on mainittu muutama tutkimus valmentajista Suomessa, aikaisempia pelkästään päätoimisista valmentajista tehtyjä tutkimuksia ei ole ollenkaan, tosin Valmentaminen ammattina Suomessa raportissa (2002) ja SAVAL ry jäsenkyselyssä (2008) on muutamia yksittäisiä kysymyksiä päätoimisiin valmentajiin liittyen. Aiheesta tarvitaan lisää tietoa, jotta uravalintaa suunnitteleville olisi tarjolla ajankohtaista tietoa minkälaisia ovat esimerkiksi päätoimisten valmentajien palkkaus, koulutus ja toimenkuva.

Tämän työn tavoitteena on syventää tietämystä päätoimisten valmentajien työstä suomalaisissa urheiluseuroissa. Työssä tutkitaan esimerkiksi päätoimisten valmentajien palkkausta, työsopimuksia, koulutusta ja lukumäärää suhteessa valmentajien kokonaismäärään.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS

2.1 Ammattivalmennuksen historia Suomessa

Suomen ensimmäisenä valmentajana pidetään painivalmentaja Carl Allenia. Pitkälti hänen ansiostaan suomalaiset painijat aloittivat säännöllisen harjoittelun, mistä johtuen Suomi oli 1900-luvun alun yksi maailman parhaista painimaista. Allenin valmennettaviin kuului muun muassa Werner Weckman, joka toi Suomeen ensimmäisen olympiakullan Ateenan kisoista 1906. Weckmanin ja muiden suomalaisten menestys Ateenan kisoissa sytytti valtavan urheiluinnostuksen Suomessa, mikä näkyi suurena osallistujamääränä Lontoon kisoihin 1908. Kisojen menestys oli pettymys, mutta se sai suomalaiset tajuamaan kansainvälisen kilpailun kovuuden ja säännöllisen harjoittelun tarpeellisuuden. Kisoissa itse kilpaillut Lauri Pihkala alkoi kiertää ympäri maata levittäen tietoa harjoittelun sisällöstä ja sen tärkeydestä. Hän kirjoitti myös kirjan *Urheilijan Opas*, joka sisälsi fyysisen harjoittelun perusteiden lisäksi yleisurheilulajien tekniikoita. Muun muassa Suomen maailman kartalle juosseet Paavo Nurmi ja Hannes Kolehmainen harjoittelivat näiden oppien mukaisesti. Pihkala keräsi tietoja kirjaansa omien urheilukokemustensa lisäksi opintomatkaltaan Yhdysvaltoihin. (Kantola, 2007).

Valmentaminen ammattina Suomessa 2002 – raportin mukaan jo suomalaisen urheiluhistorian alusta lähtien valmentajauralle on päädytty joko oman kilpailu-uran loputtua tai koulutuksen kautta. Ensimmäiset palkatut olympiavalmentajat 1919 ovat malliesimerkkejä: painitreenaariksi nimetty Armas Laitinen oli entinen ammattipainija, ja yleisurheilijoiden treenaariksi nimetty Jaakko Mikkola hankki koulutuksensa Yhdysvalloista ilman merkittävää omaa urheilu-uraa. Heidän palkkaamisensa, jo aikaisemmin aloitettujen olympialeiritysten lisäksi, katsotaan aloittaneen johdetun urheiluvalmennuksen Suomessa. (Kantola, 2007).

Suomalaiset huomasivat kansainvälisen kilpailun kovenemisen ja muiden maiden toiminnan ammattimaistumisen 1930-luvun alussa huolimatta siitä, että oma me-

nestys oli edelleen hyvää. Esimerkiksi Adolf Hitlerin johtama Saksa oli aloittanut valtiojohtoisen järjestelmällisen valmistautumisen Berliinin olympiakisoja varten. Suomi kärsi yleisurheilumaaottelussa tappion Saksalle 1934, mikä viimeistään sai Suomen Urheiluliiton reagoimaan kansainväliseen kehitykseen; Armas Valste palkattiin Suomen ensimmäisenä päätoimisena valmentajana liiton ylivalmentajaksi 1935, tosin Suomen valmentajat ry:n raportti (2002) mainitsee Lauri Pihkalan ensimmäisenä ammattivalmentajana jo 1913. Avukseen Valste sai Paavo Nurmen kestävyysjuoksun lajivalmentajaksi ja Erkkä Vilenin pikajuoksuvalmentajaksi. Uudelleen organisoitu valmennus sai heti tulosta aikaiseksi, kun Saksa kaatui maaottelurevanssissa samana vuonna 1935. (Kantola, 2007; Suomen Valmentajat ry, 2002).

Suomen menestys alkoi hiipua vasta omien Helsingin olympialaisten 1952 jälkeen, kun suuret maat alkoivat olla taloudellisesti toipuneet sodasta ja alkoivat panostaa resursseja yhä enemmän urheilumenestykseen. Valmennusjärjestelmiä ja menetelmiä kehitettiin ja lisäksi olosuhteisiin ja uusiin välineisiin satsattiin merkittävästi. Suomen vapaaehtoiseen harrastamiseen ja perinteisiin nojaava järjestelmä alkoi pudota kehityksen kerkasta, 1960-luvulla Suomessa vain seitsemällä eri lajilla oli palkattuja valmentajia. Pohja tuli vastaan 1966 yleisurheilun Budapestin MM-kisoissa, joissa Suomi jäi kokonaan mitaleitta. Tarvittiin suunnanmuutos, jonka käynnistäjäksi tuli Urheiluliiton tuore puheenjohtaja Jukka Uunila. Hänen ensimmäinen hankkeensa oli uusiseelantilaisen Arthur Lydiardin palkkaaminen kestävyysjuoksun lajivalmentajaksi 1967. Lydiardin pesti jäi vain kaksivuotiseksi, mutta hänen vaikutuksensa oli henkilökohtaisia valmennussaavutuksia huomattavasti suurempi. Lydiard sai aikaiseksi asennemuutoksen suomalaisessa kestävyysharjoittelussa ja vasta hänen kouluttamiensa valmentajien suojattien mitalit toivat työlle tulosta. (Kantola, 2007).

Liiton organisaatio ja toimintatavat uudistettiin perusteellisesti 1969–71. Yksi suurimmista kehitystoiminnan tavoitteista oli kokonaisvaltaisen valmentautumisen ammattimaistaminen. Tähän kuului mm. uusimman valmennustiedon hankkiminen ulkomailta, koulutusjärjestelmien uudistaminen ja taloudellisen tuen li-

sääminen. Nämä toimenpiteet tuottivat jälleen yleisurheilumenestystä ja lisäksi innostivat muita lajeja kehitystyöhön. (Kantola, 2007.)

Olympiakomitea otti johtavan roolin suomalaisessa huippu-urheilussa 1960-luvun lopulla, kun Jukka Uunila nimitettiin puheenjohtajaksi ja Kalevi Tuominen valmennuspäälliköksi. Yleisurheilijoiden esimerkin innoittamina suomalaiset urheilijat siirtyivät kohti ammattimaista harjoittelua 1970-luvulla ja Olympiakomitean aloittamat tukitoimet, valmennusmäärärahojen myöntäminen ja erikoisleirimäärärahat loivat taloudellista pohjaa tälle suuntaukselle. Nämä kaksi tukea yhdistettiin 1990-luvulla tehostamistueksi ja vuonna 1995 tukea saavien urheilijoiden henkilökohtaisille valmentajille alettiin myöntää apurahaa. Merkittävin suoraan valmentajien toimintaan vaikuttava tuki oli vuonna 1974 aloitettu valmentajamääräraha. Tämä tuki saatiin opetusministeriöltä Olympiakomitean esityksen seurauksena ja Olympiakomitean lisäksi tukea myönnettiin myös keskusjärjestöille ja Suomen Palloliitolle. Tuen ansiosta 20:lle eri lajille saatiin vähintään puolipäiväinen ammattivalmentaja. Opetusministeriö lisäsi tuen määrää 1980-luvulla ja Olympiakomitea aloitti 1990-luvulla oman rahoituksensa tuen lisäämiseksi. (Suomen Valmentajat ry 2002; Kantola, 2007.)

Ulkomaalaiset valmentajat ovat vaikuttaneet merkittävästi suomalaisen valmennuskulttuurin kehitykseen. Suomeen on tullut ulkomaalaisia valmentajia jo 1930-luvulta lähtien. Jalkapallossa pyrittiin nostamaan kansallista tasoa palkkaamalla ulkomaalaisia valmentajia maajoukkueen päävalmentajiksi. Esimerkiksi englantilainen Herbert Bellamy jäi valmentamaan Kokkolaan vuodeksi myös seuratason. Toisaalta saksalaisen Ferdinand Fabran visiitti jäi neljän kuukauden mittaiseksi ilman erikoisia meriittejä. Vaikka jalkapallossa ulkomaalaisia valmentajia tuli Suomeen jo 1930-luvulla, ensimmäinen merkittävä ulkomaalaisvalmentaja oli vasta 1996 maajoukkueen päävalmentajaksi palkattu Richard Möller Nielsen. Hänen johtaman maajoukkueen hyvät otteet nostivat lajin arvostusta ja pelaajien itsetuottamusta. (Kantola, 2007).

Myös jääkiekossa on haettu ammattitaitoa ulkomailta. Merkittävin lajin kehittäjä oli 1966–69 maajoukkueen päävalmentajana toiminut tshekkiläinen Gustav Bubnik. Hän toi Suomeen kansainvälisen pelikäsityksen ja kotimaansa taitokiekkoihin. Seurajoukkueetasolla kanadalainen Carl Brewer kylvi ammattimaisen harjoittelun siemenen HIFK:n pelaajavalmentajana 1968–69. Hän vaati pelaajiltaan aina täydellistä asennetta harjoitteluun ja toi seuraan tänä päivänäkin yhdistetyn rajun kanadalaisen pelityylin. Ensimmäinen arvokisavoitto saavutettiin ulkomaalaisen päävalmentajan johdolla, kun ruotsalainen Curt Lindström johdatti Suomen jääkiekko maajoukkueen MM-kultaan 1995. Lentopallossa Suomi sijoittui EM-kisoissa 2007 italialaisen Mauro Berruton johdolla peräti neljänneksi. (Kantola, 2007; Suomen Lentopalloliitto, 2007).

Myös suomalaisia on toiminut ulkomailla valmentajina jo 1920-luvulta lähtien, jolloin valtalajiemme valmentajat olivat kovassa huudossa ympäri Eurooppaa. Merkittäviä suomalaisvalmentajia ulkomailla ovat esimerkiksi Henrik Dettmann, joka johdatti Saksan koripallomaajoukkueen päävalmentajana MM-kisoissa pronssille 2002 ja Alpo Suhonen ensimmäisenä eurooppalaisena NHL-päävalmentajana Chicago Blackhawksissa 2000. (Ilta-sanomat, 2000; Ilta-sanomat, 2002; Kantola, 2007).

2.2 Ammattivalmentajan määritelmä

Suomen Valmentajat ry:n julkaisemassa raportissa Valmentaminen ammattina Suomessa (2002) määriteltiin ensimmäistä kertaa ammattivalmentaja-käsite Suomessa. Ammattivalmentaja tekee määritelmän mukaan töitä valmennuksen tai valmennukseen läheisesti liittyvien kilpaurheilullisten asioiden parissa. Ammattivalmentaja saa tekemästään työstä palkkaa, ja hänellä on liikunnan tai urheilun alaan liittyvä koulutustausta. Hänellä on koko ajan vastuu valmennettavansa ja kyseessä olevan lajin kehityksestä yhteiskunnallisesti hyväksytyjen tapojen mukaisesti. (Suomen Valmentajat ry, 2002).

Valmennuksen kohdalla termi ammattilaisuus on määritelty seuraavasti: ”Ammattilaisuus edustaa tietyn alueen korkeaa osaamista ja ammattitaitoa, josta henkilö myös saa toimeentulonsa tai ainakin merkittävän osan siitä.” (Suomen Valmentajat ry, 2002; 4).

2.3 Eurooppalainen liikunta-alan ammattiluokitus

Kansainvälinen työjärjestö ILO pitää ammattilaisina kaikkia niitä, jotka saavat urheilemisesta palkkiota ja niitä, jotka osallistuvat ammattilaisurheilutapahtumien organisointiin. Ammattivalmentajat kuuluvat liikunnan ammattilaisten ammattiryhmään. Luokituksen mukaan liikunta-alan ammattilaiset on jaettu viiteen ryhmään: ammattiuurheilijat, toimitsijat, liikunnan- ja urheilunohjaajat, lajiohjaajat ja urheiluvalmentajat. Urheiluvalmentajan tehtävänä on ”...systemaattisesti valmentaa urheilijoita suorituksiin tietyssä urheilulajissa ja toimia heidän avustajanaan.” (Suomen Valmentajat ry, 2002; 11). (Suomen Valmentajat ry, 2002).

2.4 Suomalaiset urheiluseurat

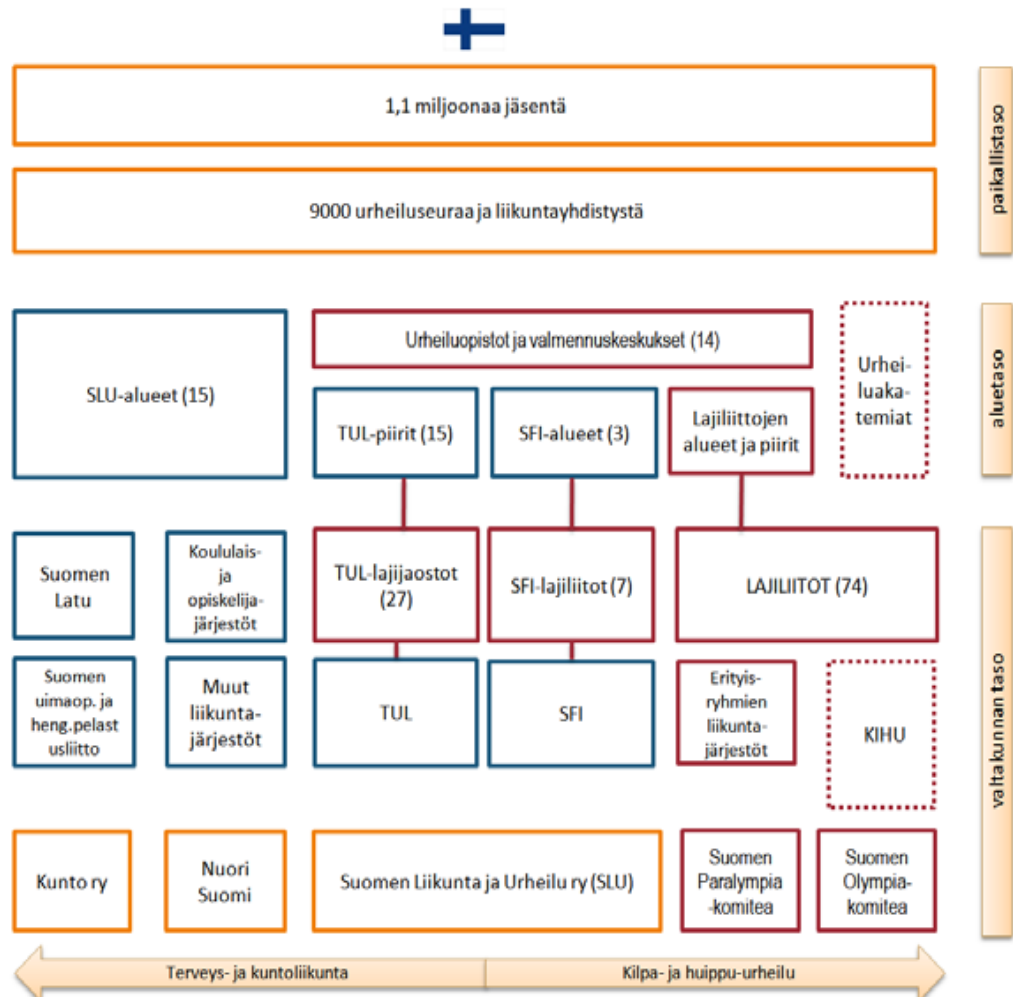
Suomalaiset urheiluseurat ovat suomalaisen kolmitasoisien urheilujärjestelmän paikallisen tason toimijoita. Kaksi muuta tasoa ovat alueellinen- ja valtakunnallinen taso (Kuvio 1). Suomessa on noin 7800 urheiluseuraa, joiden toimintaan osallistuu eri tavoilla arviolta yli miljoona henkilöä. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a). Suomessa toimii ohjaajina, kouluttajina ja valmentajina noin 179 000 henkilöä, joista pelkkiä valmentajia ovat noin 109 000 suomalaista. (Opetusministeriö, 2010). Suurin osa suomalaisista ammattivalmentajista toimivat urheiluseuroissa (Suomen Valmentajat ry, 2002). Seurojen toiminta perustuu pitkälti vapaaehtoistoimintaan, sillä 1990-luvun puolivälissä vain 8 %:lla seuroista oli päätoimista henkilökuntaa (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a). Valmennus seuroissa on vapaaehtoisuuden varassa ja valmentajina ja ohjaajina toimivat yleisesti

kokemattomimmat valmentajat (Opetusministeriö, 2010). 1990-luvun puolivälissä vain muutamalla prosentilla seuroista oli päätoiminen valmentaja. Viimeaikainen liikuntakulttuurin kehitys on johtanut erikoisseurojen kasvuun yleisseurojen kustannuksella. Tällä hetkellä seuroista noin puolet on erikoisseuroja, joissa on yksi päälaji, suosituimpana jalkapallo. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a).

Seurojen toiminta keskittyy hieman useammin kilpaurheiluun, kuin harrastetoimintaan. 24 %:n seuroista tavoitteena on menestys kilpaurheilussa kansallisella tasolla ja 32 %:lla astetta alemmalla tasolla. Lopun 44 % seuroista toiminnan tarkoitus on edistää liikuntaharrastusta tai nuorisokasvatus. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a).

Urheiluseurojen toimintaa tukevat eniten lajiliitot, jotka järjestävät kilpailutoiminnan, koulutuksen ja mahdollisesti taloudellista tukea. Muita urheiluseuran toiminnan rahoittajia ovat esimerkiksi kunnat, sponsorit ja valtio. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a). Seurat hankkivat kuitenkin yli 90 % tuloistaan omalla toiminnallaan ja seurojen toiminnassa yhä enemmän työpanoksesta menee varojen hankkimiseen (Heikkala, 2009). Kunnat maksavat tukea välittömästi tukieuroina ja välillisesti esimerkiksi liikuntapaikkavuokrien alennuksina (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a). Kuntien seuraavustukset ovat noin 40 miljoonan euron tasoa ja välitön tuki keskimäärin 7 % seuran kokonaistuloista (Heikkala, 2009; Opetusministeriö, 2010). Yritykset ovat maksaneet sponsorituloja suomalaiseen urheiluun, sisältäen urheiluseurat, vuosina 2007-2009 vuosittain yhteensä 95-109 miljoonaa euroa. Suurin yksittäinen sponsoroitava laji on jääkiekko, joka kuului vuonna 2009 suurimmista mainostajista 57 %:n sponsorikohteeksi. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011b). Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskuksen vuoden 2005 lähteen perusteella yritysten vastaava urheilusponsorointi oli 40-60 miljoonaa euroa vuodessa (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a). Valtion liikuntabudjetti on kasvanut vuoden 2000 80 miljoonasta eurosta vuonna 2010 130 miljoonaan euroon. Merkittävästä kasvusta huolimatta budjetin koko

alkaa vasta nyt lähestyä 1990-luvun alun lamaa edeltäviä lukemia rahan reaaliarvossa mitattuna. 13:sta eri tukialueeseen jakautuvasta liikunta budjetista eniten tukea saa liikunnan kansalaistoiminta, joka on sisältänyt vuodesta 2010 lähtien myös tukea seuratoiminnan kehittämiseen. Liikunnan kansalaistoiminnan osuus on kasvanut suhteellisesti vuosien saatossa ja oli vuonna 2010 hieman alle 35 %. (Opetusministeriö, 2010).

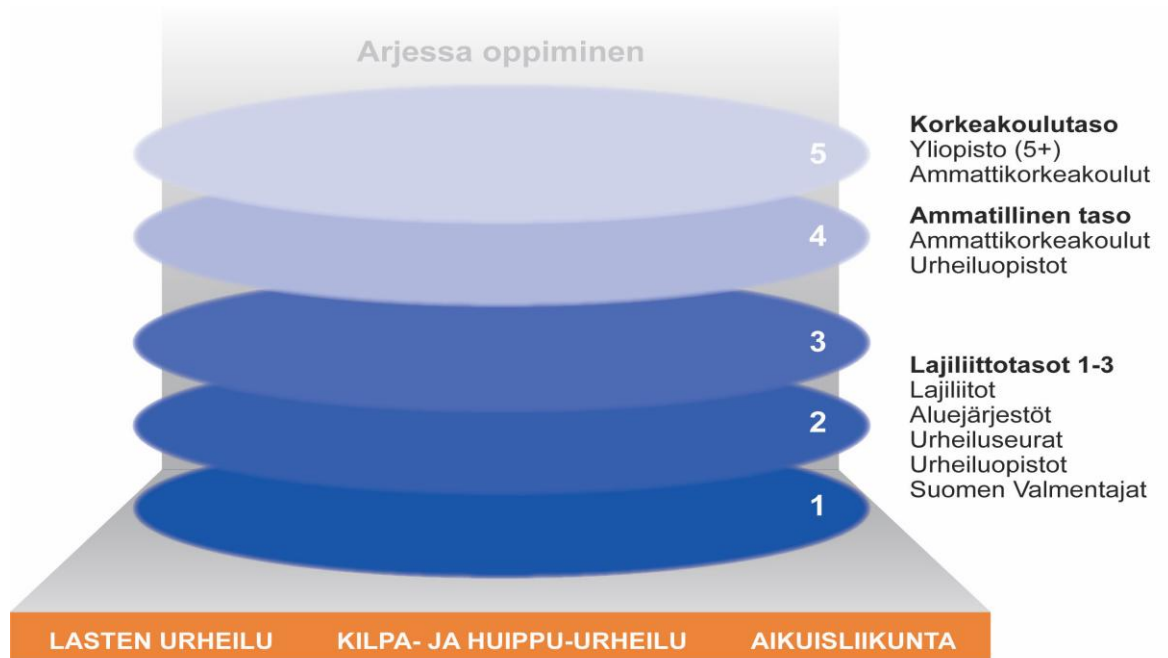
Kuvio 1. Suomalaisen liikunnan ja urheilun kenttä (Kilpa – ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2010).

2.5 Suomalainen valmentajakoulutus

Suomessa aloitettiin käyttämään ENS-SHE:n (European Network of Sport Sciences in Higher Education) yleiseurooppalaiseen suositukseen perustuvaa viisiportaista valmentaja- ja ohjaajakoulutusjärjestelmää vuonna 1994. Järjestelmä jakautuu lajiliittojohtoiseen (tasot I-III), ammatilliseen (taso IV) ja korkeakoulussa tapahtuvaan koulutukseen (taso V). Tason I-III koulutuksesta vastaavat lajiliittojen lisäksi esimerkiksi urheiluopistot ja aluejärjestöt. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2010). IV-tason koulutuksen toteuttavat opetushallituksen auditoinnin hyväksytysti suorittaneet oppilaitokset ja koulutus kohdistuu pääasiassa aikuisten huippu-urheiluun. Valmentajan erikoisammattitutkinto (VEAT) on valmentajakoulutustasolla neljä suomalaisessa valmentaja- ja ohjaajakoulutusjärjestelmässä. Se suoritetaan näyttötutkintona, jonka yhteydessä useimmiten suoritetaan valmistava koulutus, joka on laajuudeltaan 30 opintoviikkoa. Tutkinto perustuu opetushallituksen tutkinnon perusteisiin. (Suomen Valmentajary, 2004). Ammattikorkeakoulujen liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelmat, joiden laajuus on 210 opintopistettä, ja liikunnanohjauksen perustutkinto (120 opintoviikkoa) sijoittuvat niiden laajuuksien ja sisältöjen mukaan järjestelmässä tasoille 2-5. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2010).

Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen V-tason voi saavuttaa suorittamalla ylempään korkeakoulututkintoon valmistavan valmennus- ja testausopin maisterikoulutuksen Jyväskylän yliopiston liikuntabiologian laitoksella. Koulutuksen laajuus on 300 opintopistettä. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2010).

Lisäksi lajiliittojen I-III tasolle voidaan hyväksi lukea muita tutkintoja ja koulutusohjelmien opintoja ja Finlands Svenska Idrott ja Työväen urheiluliitto tuottavat tätä tasoa tukevia koulutuspalveluja (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2010).

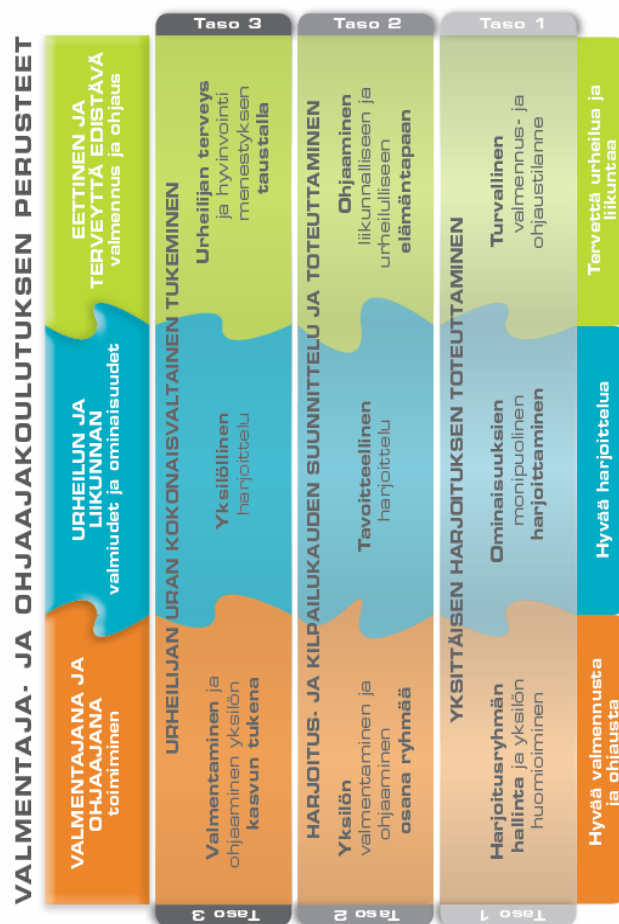

Kuvio 2. Suomalaisen valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen rakenne (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2010).

2.6 VOK-hanke

VOK-hanke on Suomen Valmentajat ry:n, Olympiakomitean, SLU:n, Kuntoliikuntaliiton ja Nuori Suomi ry:n yhteistyössä vuonna 2005 käynnistämä valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittämishanke. Hankkeen tahot toimivat yhteistyössä, mutta jokaisella on oma erillisroolinsa. Hanke on käynnistetty Suomalaisen kilpa- ja huippu-urheilun valmentaja- ja ohjaajakoulutusjärjestelmän nykytilan selvityksen, Huippu-urheilutyöryhmän muistion ja Ohjaaja- ja valmentajakoulutuksen tutkimusten perusteella. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2011). VOK-hankkeen tavoitteena on valmentajien ja ohjaajien osaamisen lisääminen tasoilla I-III (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2010), kehittää koulutusta tasoilla I-III yhteneväiseksi eri lajiliitoissa, vakiinnuttaa lajiliittojen koulutuksessa jatkuvan kehittämisen ajatus sekä lisätä vuorovaikutusta ja yhteistyötä hankkeen luomassa verkostossa (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2011).

VOK-hanke jakautuu valmisteluvaiheeseen, uuden toimintatavan testaus ja arviointi- vaiheeseen ja kehittämistoiminnan levitys- ja vakiinnuttamis- vaiheeseen. Näistä kolmesta vaiheesta ensimmäisessä, eli valmisteluvaiheessa, tehtiin Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet koulutuksen kehittäjille työkaluksi ohjaamaan koulutuksen kehittämistyötä. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2011b). Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteissa on määritelty tasojen I-III koulutuksen tavoitteita. Yhteistä kaikille tasoille ovat jako kolmeen sisältöalueeseen, joita ovat eettinen ja terveyttä edistävä valmennus ja ohjaus, urheilun liikkumisen valmiudet ja ominaisuudet sekä valmentajana ja ohjaajana toimiminen. Taso I on kohdistettu mahdollisimman monelle valmennuksesta ja ohjauksesta kiinnostuneille ja laajemmasta koulutuksesta kiinnostuneet voivat jatkaa korkeammille tasoille. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet, 2011a).

Kuvio 3. Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet (Valmentajakoulutus, 2010).

Hankkeessa on ollut mukana yli 60 lajiliittoa ja hanke on uudistanut suomalaista valmentaja- ja ohjaajakoulutusta merkittävästi. Hankkeen tavoitteen mukaisesti ohjaaja- ja valmentajakoulutuksen rakenne on yhdentynyt lajiliittojen välillä, yhteiset koulutussisällöt ja osaamistavoitteet ovat yhteisiä ja oppiminen on viety osaksi arkista tekemistä. Lisäksi hankkeen myötä syntynyt verkosto on mahdollistanut osaamisen jakamisen ja koulutuksen yhdessä kehittämisen lajiliittojen välillä. Merkittävää on ollut myös hanketuki lajiliitoille, joka on lisännyt lajiliittojen taloudellisia resursseja, mikä on johtanut esimerkiksi henkilöresurssien lisääntymiseen. (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2011).

2.7 ”Sanoista teiksi”- Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi

”Sanoista teiksi” on Risto Niemisen johtaman huippu-urheilutyöryhmän tekemä muistio opetusministeriön toimeksiannosta. Työryhmän tehtävänä oli uudistaa toiminnalliset vastuut eri toimijoiden kesken sekä strategiset periaatteet tavoitteelliseen kansainväliseen menestykseen tähtäävään huippu-urheiluun. Työryhmä laati selvityksen suomalaisen huippu-urheilun nykytilasta sekä perustan huippu-urheilun pitkän tähtäyksen strategialle. Työryhmä ehdottaa huippu-urheilun muutosprojektia, jota johtaa Suomen Olympiakomitea yhteistyössä Suomen Paralympiakomitean kanssa, lisäksi toimintatavan muutosprosessin keskiössä ovat projektiin sitoutuvat lajiliitot. Projektin rahoittaa opetusministeriö, joka lisäksi perustaa projektille seurantaryhmän. (Opetusministeriö, 2010).

Muistiossa käsitellään paljon suomalaista valmennusta ja valmentajia. Työryhmän suomalaisen urheilun visiossa valmentajan tehtävä on arvostettu, suomalaista valmennusosaamista arvostetaan kansainvälisesti ja suomalainen urheilujärjestelmä kykenee rekrytoimaan parhaat suomalaiset valmentajat suomalaiseen huippu-urheiluun valmentamisen lisäksi kehittämään omaa ammattitaitoaan ja suomalaista valmennusosaamista. Tarvittaessa turvaudutaan

osaavien ulkomaalaisten valmentajien apuun. Valmennukseen uskalletaan, halutaan ja pystytään panostamaan taloudellisesti ja valmennuksella on oltava riittävät resurssit. (Opetusministeriö, 2010).

Muistiossa käsitellään myös suomalaisen valmennuksen nykytilaa ja ehdotetaan toimenpiteitä suomalaisen urheilun vision saavuttamiseksi. Nykytilassa lasten ja nuorten valmennuksessa ja ohjauksessa toimivat kokemattomimmat valmentajat ja ohjaajat. Seuroissa valmennus on vapaaehtoisuuden varassa, jolloin systemaattinen valmennuksen kehittäminen ja jatkuvuus ovat heikkoa. Toimenpiteeksi työryhmä ehdottaa esimerkiksi huippu-urheilun huomioon ottamista valmentaja- ja ohjaajakoulutuksessa myös lasten ja nuorten liikunnan kohdalla ja ammattitaitoisten valmentajien palkkaamista myös seuratasolle. Urheilijan huippu-urheiluvaiheessa nykytilanteessa on vähän ammattivalmentajia ja toimenkuvat ovat epäselviä, sillä valmentajat joutuvat tekemään liian paljon ei-valmennuksellisia tehtäviä. Lisäksi valmentajakoulutus on sekavaa. Työryhmän ehdotukset toimenpiteiksi ovat resurssien lisääminen ammattivalmentajien palkkaukseen ja ammattivalmentajien jatkuvan oppimisen kehittäminen. Työryhmä listaa huippu-urheilun uuteen toimintatapaan vielä, että huippu-urheilun resurssilisäykset kohdistuvat suoraan huippu-urheilun kehittämiseen siten, että huippu-urheilijalle ja tämän valmentajalle luodaan otolliset olosuhteet ja taloudellinen turva. (Opetusministeriö, 2010).

2.8 Seuratoiminnan kehittämistuki

Suomalaiset urheiluseurat voivat hakea SLU:lta seuratoiminnan kehittämistukea uuden päätoimisen työntekijän palkkaamiseen. Tuen tavoitteena on kasvattaa seurojen jäsenmäärää, lisätä vapaaehtoisten määrää ja kehittää seuratoiminnan laatua. Päätoimisen seuratuki on osa opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntayksikön myöntämää seuratoiminnan tukea, joka saadaan kokonaisuudessaan Veikkauksen tuotoista. Tuen jakamisesta vastaavat Suomen Liikunnan ja Urheilun lisäksi Nuori

Suomi, Suomen Kuntoliikuntaliitto, lajiliitot, TUL, FSI ja liikunnan alueelliset ja valtakunnalliset järjestöt. (Suomen Liikunta ja Urheilu/Seuratuki, 2011).

Seuran, joka hakee tukea, täytyy täyttää kaikki minimikriteerit, joita ovat esimerkiksi se, että seuran täytyy olla rekisteröity yhdistys ja seuran hallinto noudattaa hyvää hallintotapaa. Päätoimisen seuratuki täytyy kohdistua seuran uuteen toimeen, jolloin päätoimisten määrä lisääntyy. Tukea ei myöskään myönnetä kuuden päätoimisen palkkaamiseen seuroihin. Tukea saavan seuran on sitouduttava SLU:n, Nuori Suomen ja Kuntoliikuntaliiton organisoimaan kolmivuotiseen koulutuskokonaisuuteen, joka kattaa yhteensä seitsemän seurojen yhteistä koulutuspäivää. (Suomen Liikunta ja Urheilu/Seuratuki, 2011).

Tehtävänimikkeitä, joihin tukea suositellaan haettavaksi ovat toiminnanjohtaja, seura- tai järjestösihteeri, nuorisopäällikkö, nuorisovalmennuspäällikkö, lasten ja nuorten valmennuksen erityisosaaja ja aikuisten liikunnan kehittäjä. Lisäksi tukea voi hakea erityisin perustein esimerkiksi innovatiivisiin työnkuviin tai yhdistelmätoimiin. Taloudellinen tuki voidaan myöntää joka toinen vuosi yhteensä 22 kuukauden ajaksi. Tuki on kahtena ensimmäisenä vuotena enimmillään 50 % ja viimeisenä vuotena enimmillään 35 % seuran määräämistä palkkakuluista. (Suomen Liikunta ja Urheilu/Seuratuki, 2011).

2.9 Suomen Valmentajat ry, Valmentaminen ammattina Suomessa -raportti 2002 ja jäsentutkimus 2004

Suomen Valmentajat ry on Suomen ensimmäinen valmentajien etua ajava yhdistys. Ensimmäinen virallinen kokous pidettiin 1975. Aluksi jäseneksi pääsi vain valmentajien valiojoukko, mutta 2006 jäseniä oli jo yli 4000. Yhdistys on esimerkiksi tukenut valmentajien kouluttautumista apurahalla ja valinnut vuoden valmentajan vuodesta 1978 lähtien. Lisäksi se on järjestänyt vuodesta 1982 lähtien koulutusseminaareja. Suomen Valmentajat ry:stä tuli valmentajien aatteellinen järjestö Suomen Ammattivalmentajat SAVAL ry:n perustamisen seurauksena.

(Kantola, 2007).

Suomen Valmentajat ry julkaisi vuonna 2002 Valmentaminen ammattina Suomessa -raportin, jonka ”...tavoitteena on ollut tuottaa tietoa ammattivalmentamisesta hallinnollisen päätöksen teon, koulutuksen ja edunvalvonnan pohjaksi” (Suomen Valmentajat ry, 2002; 17). Raportissa määritellään valmentamista ammattina ja siinä on tutkittu esimerkiksi valmentajien lukumäärää, työkokemusta, palkkausta ja työnantajia (Suomen Valmentajat ry, 2002).

Raportin (2002) mukaan Suomessa on noin 1200 ammattivalmentajaa. Tutkimus on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa, jossa ammattivalmentaja-käsite määritellään tarkasti ja on otettu huomioon tuloksessa valmentajien lukumäärästä.

Ammattivalmentajista hieman yli puolet (53,3 %) työskentelee seuroissa. Toiseksi eniten valmentajia työskentelee lajiliitoissa (27,5 %). Loput jäljelle jäävien 20 %:n työnantajia ovat mm. Puolustusvoimat, urheiluopistot, urheilupainotteiset lukiot, urheilulukiot ja ammatilliset oppilaitokset. Raportin mukaan selvästi eniten ammattivalmentajia oli jalkapallossa ja jääkiekossa, kummassakin noin 150 ammattivalmentajaa. Lukumäärien todenmukaisuutta väärentää jonkin verran valmentajien yhteispalkkauksista aiheutuva päällekkäisyys. Seuroissa työskentelevien valmentajien määrä perustuu lajiliittojen arviointeihin. (Suomen Valmentajat ry, 2002)

Lisäksi raportissa kohdistettiin kysely erikseen 190 valmentajalle, joista 167:n vastaukset hyväksyttiin tuloksiin. Näistä valmentajista 63 % toimi päätoimisena valmentajana (Suomen Valmentajat ry, 2002). Lähes puolilla (44 %) ammattivalmentajista oli IV-tason valmentajakoulutus. III-tason koulutus oli viidesosalla valmentajissa (20 %) ja korkeimman, eli V-tason koulutus 13 %:lla. Lähes samalla määrällä valmentajia oli II-tason valmentajakoulutus. (Suomen Valmentajat ry, 2002).

Taulukko 1. Valmentajien prosentuaalinen jakauma koulutustasoittain.

Koulutustaso	%
1. Taso	7
2. Taso	14
3. Taso	20
4. Taso	44
5. Taso	13
Muu	2

Valmentajien palkkaus oli tiivistetty raportissa vain kaikkien valmentajien keskimääräiseen palkkaan, joka oli 129 000 mk vuodessa, euroiksi muunnettuna noin 21 681 € (Suomen Valmentajat ry, 2002).

Suomen Valmentajat ry:n vuoden 2004 jäsentutkimusta edeltävässä kartoituksessa selvisi, että 90 % jäsenistä asui Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Länsi-Suomen läänneissä. Suurin osa jäsenistöstä asui Etelä-Suomen läänissä. Naisten osuus jäsenistöstä oli 14,7 %. Itse jäsenkyselyyn vastaajia oli yhteensä 173 valmentajaa, joista päätoimisia valmentajia oli 17,7 %. Lisäksi osa-aikaisia valmentajia, jotka saivat yli 50 % tuloistaan valmennuksesta oli 9,1 %. (Suomen Valmentajat ry, 2004).

Jäsentutkimuksessa (2004) päätoimisten valmentajien keskipalkka kuukaudessa oli 2381 €. 34,9 % vastaajista oli suorittanut III-tason lajivalmentajatutkinnon. IV-tason koulutus oli 25,4 %:lla vastaajista ja 8,3 %:lla V-tason koulutus. I-II tason koulutuksia oli yhteensä 24,9 % vastaajista. Vain 6,5 %:lla ei ollut valmennustaidoille koulutusta. (Suomen Valmentajat ry, 2004).

2.10 SAVAL ry ja jäsenkysely 2008

Suomen Valmentajat ry:n vuonna 2002 tekemän raportin perusteella ammatillinen järjestäytyminen valmentajien keskuudessa nähtiin tarpeelliseksi ja tämän seurauksena perustettiin Suomen ammattivalmentajat SAVAL ry samana vuonna (Kantola, 2007). SAVAL ry:n avaintehtäviä ovat esimerkiksi: ”valmentajien ja liikunnanohjaajien ammatillinen edunvalvonta, jäsenpalvelut, jäsenrekrytointi ja ammattivalmentajien ja liikunnanohjaajien ammatillisen koulutuksen sisältöihin vaikuttaminen”. (Suomen Ammattivalmentajat SAVAL ry, 2011)

SAVAL ry teki vuonna 2008 jäsenkyselyn, jossa selvitettiin esimerkiksi jäsenten koulutusta, asuinpaikkakuntaa, palkkausta ja työtehtäviä. Jäsenkyselyyn vastasi yhteensä 91 jäsentä, joista naisia oli 18 % (16/89 kysymykseen vastanneista). Jäsenkyselyssä päätyönantajana oli 46,7 %:lla jäsenistä urheiluseurat ja jäsenistä 65,1 % toimi päätoimisena valmentajana (SAVAL ry, 2008).

Yli puolet (54,9 %) kysymykseen vastanneista jäsenistä asuivat Etelä-Suomen läänissä ja toiseksi eniten Länsi-Suomen läänissä. Yli kolme neljäsosaa (75,8 %) vastaajista asui jommassa kummassa näistä kahdesta läänissä. (SAVAL ry, 2008).

Taulukko 2. Valmentajien asuinpaikkakunnat ja prosenttijakauma.

Lääni	Valmentajia	%
Etelä-Suomen lääni	50	54,9
Länsi-Suomen lääni	19	20,9
Itä-Suomen lääni	6	5,6
Oulun lääni	10	11
Lapin lääni	5	5,5
Ahvenanmaa	1	1,1

Yli puolilla kysymykseen vastanneista jäsenistä oli IV -tason valmentajakoulutus. Lopuilla jäsenistä oli pääasiassa III -tai V -tason koulutus, sillä kahta alinta valmentajakoulutustasoa oli yhteensä vain 13 %:lla vastanneista. (SAVAL ry, 2008).

Taulukko 3. Valmentajien koulutustaso ja prosenttijakauma.

Koulutustaso	Valmentajien määrä	%
1. Taso	5	5
2. Taso	8	8
3. Taso	21	21
4. Taso	51	51
5. Taso	15	15
Muu		

81 jäsentä vastasivat kysymykseen palkkauksesta. Yleisin kuukausiansio bruttona oli 2501–3100 € (21 %), toiseksi eniten 2001–2500 € (18,5 %) ja kolmanneksi eniten 1500–2000 € (19,8 %). (SAVAL ry, 2008).

Taulukko 4. Valmentajien palkkaus ja prosentuaalinen jakautuminen ansiotasoittain.

Kuukausiansio (Brutto)	Vastauksia	%
Alle 1500 €	9	11,1
1500–2000 €	16	19,8
2001–2500 €	15	18,5
2501–3100 €	17	21
3101–3500 €	13	16
Yli 3500 €	11	13,6

Kysymykseen valmentajien työsuhteen laadusta vastasi yhteensä 88 jäsentä. 58 %:lla vastanneista oli toistaiseksi voimassa oleva työsopimus ja loppuilla 42 %:lla määräaikainen työsopimus. (SAVAL ry, 2008).

Eniten jäsenistä toimi valmentajan tai laji- ja nuorisovalmentajan tehtävänimikkeillä (29,7 %). Päävalmentajia oli 22,9 % ja valmennus- ja koulutuspäällikköjä 16,9 % vastanneista. ”Muu”-kohtaan vastanneita oli 16,1 %. SAVAL ry ei kertonut, mitä nimikkeitä tämä kohta käsitti. (SAVAL ry, 2008).

Taulukko 5. SAVAL ry:n jäsenten tehtävänimikkeet.

Tehtävänimike	Määrä	%
Päävalmentaja	27	22,9
Valmentaja/lajivalmentaja/nuorisovalmentaja	35	29,7
Valmennus- ja koulutus-päällikkö	20	16,9
Junioripäällikkö	6	5,1
Toiminnanjohtaja	4	3,4
Asiantuntija	3	2,5
Projektipäällikkö	2	1,7
Konsultti	2	1,7
Muu	19	16,1

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tämän työn tavoitteena oli syventää tietämystä päätoimisten valmentajien työstä suomalaisissa urheiluseuroissa. Tutkimuksen aiheita olivat päätoimisten valmentajien osuus seuravalmentajien kokonaismäärästä, päätoimisten valmentajien palkkaus, koulutustaustat, asuinpaikkakunnat, tehtävänimikkeet, työsopimukset, kohderyhmät sekä erilaisten valtion tukien käyttö päätoimisten valmentajien palkkaamiseen.

Tutkimus tehtiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kvantitatiivisen tutkimuksen peruslähtökohtana pidetään sitä, että se perustuu mittaamiseen ja mittayksikönä voi olla esimerkiksi lukumäärä. Tutkimuksessa on esitetty lukumäärillä vastaukset ja vertailtu tutkimuskysymysten vastauksia aikaisempiin tutkimuksiin, joten tutkimuksen vastaukset ovat sidoksissa lukumäärään, eli kvantitatiivisen tutkimuksen piirteeseen. Kvantitatiivista tutkimusmenetelmää oli järkevää käyttää tähän tutkimukseen, koska sillä oli helpointa saada vastauksia laajalta vastausjoukolta. (Erätuuli ym., 1994).

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Suomen Ammattivalmentajat ry:n kanssa. SAVAL ry antoi vapauden valita kaikkien urheilulajien joukosta kilpailullisesti merkittävimmät lajit vastaamaan kyselyyn, tähän kriteerinä oli esimerkiksi se, että lajin parissa toimii valmentajia. Tutkimus lähetettiin 31:lle eri lajille, joiden lajiliitoista yhteyshenkilö valitsi lajistaan kymmenen kärkiseuraa vastaamaan kyselyyn. Liitoille ei annettu tarkkoja ohjeita kärkiseurojen valitsemiseen, suurimmasa osassa lajeista liitot nimesivät kärkiseuroiksi lajin pääsarjaseuroja. Myös seurojen juniorimäärä ja valmennuksen laatu vaikuttivat. SAVAL ry lähetti ja keräsi vastaukset kyselyn liittojen valitsemille seuroille datan analysointi- ja kyselytyökalu Webropolilla ja lähetti tulokset analysoitavaksi.

Kysely lähti 296 urheiluseuralle, joista 87 seuraa vastasi kyselyyn. Vastanneiden seurojen kokonaismäärää voidaan pitää tarpeeksi suurena tulosten luotettavuuden kannalta, koska vastauksia tuli kaikilta kyselyyn valittujen lajien seuroilta. Val-

mentajien kokonaislukumäärä (2211) oli suuri, mutta päätoimisten määrä jäi 82:een. Lajikohtaista vertailua oli vaikea tehdä, sillä useassa lajissa vastanneiden seurojen määrä jäi alle kolmen, tai päätoimisia valmentajia oli vain muutama lajissa. Yksi iso vaikuttava tekijä olivat yleisseurat, joiden yksittäisten lajien vastauksia ei pystynyt kyselyssä erottelemaan.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Urheiluseurojen valmentajakyselyyn (2011) vastasi 87 eri urheiluseuraa 31:stä eri urheilulajista ympäri Suomea. Kuudessa vastanneessa seurassa oli monta lajia ja kaksi seuraa ei ilmoittanut lajia. Kyselyitä lähetettiin yhteensä 296 seuralle, joten vastausprosentti oli 29,4. Eniten vastauksia tuli lentopalloseuroista, joista peräti yhdeksän lajiliiton ilmoittamasta kymmenestä kärkeiseurasta vastasi kyselyyn.

87 vastanneessa seurassa oli yhteensä 2211 valmentajaa, joista naispuolisia oli 506 (22,3 %). Seuroille ei annettu tarkkoja ohjeita valmentajan määritelmästä ja monet suuremmat seurat vastasivat lukuja, kuten 300 ja 150 valmentajien määräksi, joten luvut eivät ole välttämättä täysin tarkkoja, vaan enemmän suuntaa antavia. Päätoimisia valmentajia oli 82, eli 3,7 % valmentajien kokonaismäärästä. Näistä naispuolisia päätoimisia valmentajia oli 13, eli 15,9 %.

Kyselyyn vastanneiden seurojen arvio päätoimisten valmentajien määrästä omissa seuroissa vuonna 2015 oli yhteen laskettuna 190, mikä tarkoittaisi 131,7 % kasvua nykyhetkeen (82 päätoimista valmentajaa).

4.1 Valmentajien taustatekijät

Eniten valmentajista asui Länsi-Suomen läänissä (45,7 %) ja toiseksi eniten Etelä-Suomen läänissä (40,9 %). Nämä kaksi läänää kattoivat peräti 86,6 % kaikista kyselyyn kohdistuneista valmentajista. Itä-Suomen läänissä asui 6 %, Oulun läänissä 4,5 % ja Lapin läänissä vain 0,5 % valmentajista. Ahvenanmaalla ei asunut yhtään valmentajaa tutkimuksen mukaan (taulukko 6).

Päätoimisista valmentajista 65,9 % asui Etelä-Suomen läänissä ja 22 % Länsi-Suomen läänissä. Itä-Suomen läänissä asui kolmanneksi eniten päätoimisia valmentajia (7,3 %) ja neljänneksi eniten (2,4 %) Oulun läänissä. Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen läänit kattoivat yhteensä 77,9 % kaikista kyselyyn vastanneista

päätoimisista valmentajista (taulukko 7).

Taulukko 6. Valmentajien asuinpaikkakunnat Seuravalmentajatutkimuksessa (2011).

Lääni	Valmentajia	%
Etelä-Suomen lääni	907	40,9
Länsi-Suomen lääni	1014	45,7
Itä-Suomen lääni	133	6
Oulun lääni	100	4,5
Lapin lääni	10	0,5
Ahvenanmaa	0	0
Muut	55	2,5

Kohdassa ”muut” oli kaksi seuraa, jotka eivät ilmoittaneet lääniä.

Taulukko 7. Päätoimisten valmentajien jakautuminen asuinpaikkakunnittain (2011).

Lääni	Päätoimiset valmentajat	%
Etelä-Suomen lääni	54	65,9
Länsi-Suomen lääni	18	22
Itä-Suomen lääni	6	7,3
Oulun lääni	2	2,4
Lapin lääni	0	0
Ahvenanmaa	0	0
Muut	2	2,4

Kohdassa ”muut” oli kaksi seuraa, jotka eivät ilmoittaneet lääniä.

54 päätoimisille valmentajalle ilmoitettiin valmentajakoulutusta ja lisäksi kahdeksalla valmentajalla oli kansainvälinen koulutus, joka saattaa olla valmentajan ainoa koulutus, tai lisänä suomalaiseen valmentajakoulutukseen. Suurimmalla osalla (40,7 %) valmentajista oli lajiliiton koulutus, eli II-III -tason valmentajakoulutus. IV- tason koulutusta oli 25,9 % lla valmentajista ja V- tason koulutusta 14,8 %:lla. Muuta valmentajakoulutusta oli 11,1 %:lla valmentajista ja 7,4 % oli vailla mitään valmentajakoulutusta (taulukko 8).

Taulukko 8. Päätoimisten valmentajien jakautuminen koulutustasoittain.

Koulutustaso	Valmentajien määrä	%
5. Taso (LitM)	8	14,8
4. Taso (VAT/VEAT)	14	25,9
Lajiliiton 2-3-taso	22	40,7
Muu valmentajakoulutus	6	11,10 %
Ei valmentajakoulutusta	4	7,4

61:sta kysymykseen vastanneesta seurasta seitsemän, eli 11,5 %, oli saanut valtion maksamaa Seuratoiminnan kehittämistukea päätoimisten valmentajien palkkaukseen.

Lisäksi kuusi seuraa oli käyttänyt yhteispalkkausta päätoimisten valmentajien palkkaukseen. Näitä yhteispalkkaustahoja olivat: työvoimatoimisto, seuran oma eriytetty junioripuoli, oppisopimus, Päijät-Hämeen Urheiluakatemia, SUL ja Sulkapalloliitto.

4.2 Valmentajien kohderyhmät

Seurat ilmoittivat 268 valmentajan valmennettavat kohderyhmät. Kun kyselyyn vastanneissa seuroissa oli yhteensä 2211 valmentajaa, vastausprosentti valmenta-

jien kohderyhmään oli vain 12,1. Lisäksi otetaan huomioon, että yksittäisellä valmentajalla saattoi olla useampi kohderyhmä. 268 vastausta antaa kuitenkin luotettavan kuvan kohderyhmien suhteellisesta jakautumasta. Eniten valmentajista toimi aikuisten valmentajina (31 %). 28,4 % valmensi 12–18- vuotiaita ja 25,4 % 6-11- vuotiaita. Vain alle 6-vuotiaissa oli huomattava pudotus valmentajien määrässä muihin ikäryhmiin verrattuna, kun tätä kohderyhmää valmensi 15 % valmentajista (taulukko 9).

Taulukko 9. Valmentajien kohderyhmien jakautuminen.

Kohderyhmä	Valmentajia	%
Alle 6-vuotiaat	40	15
6-11-vuotiaat	68	25,4
12–18-vuotiaat	77	28,4
Aikuiset	83	31

Seurat ilmoittivat neljään eri kohderyhmään yhteensä 86 päätoimista valmentajaa, eli osalla päätoimisista valmentajista oli useampi kuin yksi kohderyhmä (seuroissa yhteensä 82 päätoimista valmentajaa). 40,7 %:lla päätoimisista valmentajista kohderyhmänä olivat aikuiset. 12–18 -vuotiaissa oli 30,2 % päätoimisista valmentajista ja 6-11 -vuotiaissa 22,1 %. Alle 6-vuotiaita valmensi vain 7 % päätoimisista valmentajista (taulukko 10).

Taulukko 10. Päätoimisten valmentajien kohderyhmien jakautuminen.

Kohderyhmä	Valmentajia	%
Alle 6-vuotiaat	6	7
6-11 -vuotiaat	19	22,1
12–18 -vuotiaat	26	30,2
Aikuiset	35	40,7

4.3 Valmentajien työsuhteet

Seurat ilmoittivat seitsemän eri tehtävänimikettä 56 päätoimiselle valmentajalle. Lisäksi kolme golf-seuraa ilmoitti tehtävänimikkeeksi ”Head Pro:n” ja yksi seura ”PGA Pro:n”, jotka laskettiin päävalmentajiin. Päätoimisista eniten työskenteli päävalmentajan nimikkeellä (42,9 %) ja toiseksi eniten lajivalmentajina/valmentajina (32,1 %). Valmennuspäällikköjä päätoimisista valmentajista oli 14,3 % ja nuorisopäällikköjä 5,4 %. Koulutuspäällikköjä, seurasihtereitä ja toiminnanjohtajia oli kutakin yksi päätoiminen (taulukko 11).

Taulukko 11. Päätoimisten valmentajien jakautuminen tehtävänimikkeittäin.

Tehtävänimike	Määrä	%
Päävalmentaja	24	42,9
Valmentaja/lajivalmentaja	18	32,1
Valmennuspäällikkö	8	14,3
Nuorisopäällikkö	3	5,4
Koulutuspäällikkö	1	1,8
Seurasihteri	1	1,8
Toiminnanjohtaja	1	1,8

Seurat ilmoittivat 82 päätoimisesta valmentajasta 52:n kuukausiansiot. Yleisin (25 %) kuukausiansio oli 2001–2500 € bruttona. Loput vastauksista jakautui niin, että 26,9 % tienasi alle 2000 €/kk ja loput 48,1 % enemmän kuin 2500 €/kk (taulukko 12).

Taulukko 12. Päätoimisten valmentajien palkkauksen jakautuminen kuukausiansioittain.

Kuukausiansio (Brutto)	Vastauksia	%
Alle 1500 €	5	9,6
1500–2000 €	9	17,3
2001–2500 €	13	25
2501–3000 €	11	21,2
3001–3500 €	6	11,5
Yli 3500 €	8	15,4

Päätoimisten valmentajien työsopimuksia koskevaan kysymykseen saatiin 41 vastausta ja ne jakautuivat niin, että 53,7 %:lla oli määräaikainen työsopimus ja 43,9 %:lla toistaiseksi voimassa oleva työsopimus. Lisäksi yhdellä valmentajalla ei ollut kirjallista sopimusta (2,4 %).

4.4 Lajikohtaisia tuloksia

Lajikohtaisiin tuloksiin valittiin eniten vastauksia keränneet lajit. Lisäksi vertailuun yhdistettiin eniten vastauksia keränneet yksilölajit yhdeksi vertailukohteeksi, sillä mikään yksittäinen yksilölaji ei kerännyt luotettavaa määrää vastauksia. Monet yksilölajit kuuluivat yleisseuroihin, eikä yksittäisen lajin vastauksia voinut erotella. Yksilölajit kohdassa ovat seuraavat yksilölajit yhdistettynä: yleisurheilu, uinti, suunnistus, golf, taitoluistelu, tennis, sulkapallo ja paini.

Yksittäisistä lajeista selvästi eniten valmentajia oli jalkapallossa (37,4 %), tosin samalla lajissa oli vähiten päätoimisia valmentajia (1 %) suhteessa lajin valmentajien kokonaismäärään. Jääkiekossa peräti 34,8 % valmentajien kokonaismäärästä oli päätoimisia valmentajia. Muut lajit jäivät tässä selvästi jääkiekon jälkeen, sillä toiseksi korkein prosentti oli koripallon 6,2. Yksilölajeissa (4,4 %) oli suhteessa

enemmän päätoimisia valmentajia verrattuna joukkuelajeihin (3,1 %, taulukko 13).

Taulukko 13. Vastanneiden valmentajien lajikohtainen jakautuminen.

Laji	Vastanneita seuroja	Valmentajia	% valmentajista	Päätoimisia valmentajia	Valmentajista päätoimisia (%)
Jääkiekko	4	23	1,4	8	34,8
Jalkapallo	5	620	37,4	6	1
Koripallo	6	225	13,6	14	6,2
Lentopallo	9	162	9,8	4	2,5
Käsipallo	3	64	3,9	3	4,7
Salibandy	2	61	3,7	1	1,6
Yksilölajit	22	499	30,2	22	4,4

4.5 Valmentajien työsuhteet ja taustatekijät lajikohtaisesti

Jääkiekon päätoimisilla valmentajilla oli suurimmat palkat, sillä viisi valmentajaa tienasi yli 3500 €/kk. Tähän yli 3500€:n kuukausiansioon pääsi lisäksi yksi

valmentaja koripallosta, yksi jalkapallosta ja kolme yksilölajien valmentajaa. Palkkahaarukan toisessa päässä (alle 1500€) oli neljä koripallovalmentajaa, kaksi käsipallovalmentajaa ja yksi yksilölajivalmentaja (taulukko 14).

Taulukko 14. Päätoimisten valmentajien lajikohtainen palkkajakauma.

Laji	Alle 1500 €	1500–2000 €	2001–2500 €	2501–3000 €	3001–3500 €	Yli 3500 €
Jääkiekko			2(25 %)	1(12,5 %)		5(62,5 %)
Jalkapallo		2(33,3 %)	1(16,7 %)		2(33,3 %)	1(16,7 %)
Koripallo	4(28,6 %)	5(35,7 %)		1(7,1 %)	3(21,4 %)	1(7,1 %)
Lentopallo			1(25 %)	3(75 %)		
Käsipallo	2(100 %)					
Salibandy			1(100 %)			
Yksilölajit	1(4,5 %)	5(22,7 %)	9(40,9 %)	2(9,1 %)	2(9,1 %)	3(13,6 %)

Yhden päätoimisen käsipallovalmentajan palkkaa ei ilmoitettu.

Päätoimiset jääkiekkovalmentajat olivat muihin lajeihin verrattuna korkeimmin koulutettuja, sillä valmentajista 75 %:lla oli kahden korkeimman tason koulutus. Yksilölajeista 59 %:lla päätoimisista valmentajista oli lajiliiton II-III -tason valmentajakoulutus. Kansainvälisiä koulutuksia oli vain koripallolla (28,6 %), lentopallolla (66,7 %) ja käsipallolla (50 %). Ilman valmentajakoulutusta oli kaksi jääkiekkovalmentajaa ja yksi jalkapallovalmentaja (taulukko 15).

Taulukko 15. Päätoimisten lajikohtainen valmentajakoulutusjakauma.

Laji	Ei koulu- tusta	Lajiliiton II-III- taso	IV-taso (VAT/VEAT)	V-taso (LiTM)	Kv- tutkinto	Muu
Jääkiekko	2(25 %)		3(37,5 %)	3(37,5 %)		
Jalkapallo	1(16,7 %)	3(50 %)	2(33,3 %)			
Koripallo		5(35,7 %)	2(14,3 %)	2(14,3 %)	4(28,6 %)	1(7,1 %)
Lentopallo			1(33,3 %)		2(66,7 %)	
Käsipallo		2(50 %)			2(50 %)	
Salibandy			1(100 %)			
Yksilölajit		13(59 %)	4(18,2 %)	2(9,1 %)		3(13,6 %)

4.6 Valmentajien kohderyhmät lajikohtaisessa vertailussa

Lähes jokaisessa lajissa suurin osa lajin kaikista valmentajista valmensi 12–18 -vuotiaita, tai aikuisia. Ainoastaan jalkapallossa ja käsipallossa molemmissa hieman yli puolet kaikista lajin valmentajista valmensi alle 12-vuotiaita. Lisäksi jalkapallossa oli selvästi eniten valmentajia alle 6-vuotiaissa (114), kun taas jääkiekossa alle 6-vuotiaiden parissa ei toiminut yksikään valmentaja (taulukko 16).

Taulukko 16. Valmentajien lajikohtainen jakautuminen kohderyhmiin.

Laji	Alle 6-vuotiaat	6-11 -vuotiaat	12–18 - vuotiaat	Aikuiset
Jääkiekko			1(4,3 %)	22(95,7 %)
Jalkapallo	114(22 %)	167(32,2 %)	206(39,8 %)	31(6 %)
Koripallo	20(8,9 %)	77(34,2 %)	93(41,3 %)	35(15,6 %)
Lentopallo	5(3 %)	44(27 %)	84(51,5 %)	30(18,4 %)
Käsipallo	9(15,5 %)	23(39,7 %)	19(32,8 %)	7(12,1 %)
Salibandy	3(4,9 %)	23(37,7 %)	23(37,7 %)	12(19,7 %)
Yksilölajit	45(10,4 %)	167(38,5 %)	148(34,1 %)	74(17,1 %)

Päätoimiset valmentajat valmentavat pääasiassa aikuisia ja 12–18-vuotiaita. Ainoastaan jalkapallossa oli enemmän päätoimisia valmentajia alle 12-vuotiaissa. Useammalla päätoimisella valmentajalla oli seuroissa useampia ikäluokkia valmennettavana. Jääkiekossa ja lentopallossa kyselyyn vastanneista seuroista päätoimisia valmentajia oli ainoastaan aikuisilla. Jalkapallossa ja yksilölajeissa oli päätoimisia valmentajia jokaisessa tutkimuksen ikähaarukan ryhmässä. Koripallossa ja salibandyssa päätoimisia valmentajia uupui ainoastaan ikäryhmässä 6-11 (taulukko 17).

Taulukko 17. Päätoimisten valmentajien lajikohtainen jakautuminen kohderyhmiin.

Laji	Alle 6-vuotiaat	6-11 -vuotiaat	12-18 -vuotiaat	Aikuiset
Jääkiekko				8 (100 %)
Jalkapallo	1(11,1 %)	4(44,4 %)	2(22,2 %)	2(22,2 %)
Koripallo		1(6,2 %)	6(37,5 %)	9(56,3 %)
Lentopallo				4(100 %)
Käsipallo			2(50 %)	2(50 %)
Salibandy		1(33,3 %)	1(33,3 %)	1(33,3 %)
Yksilölajit	5(8,5 %)	17(28,8 %)	19(32,2 %)	18(30,5 %)

Päätoimisia valmentajia suhteessa lajin valmentajien kokonaismäärään kohderyhmittäin oli selvästi eniten aikuisissa. Jääkiekossa peräti 36,4 % aikuisten valmentajista oli päätoimisia. Yksilölajeissa 11,1 % alle 6-vuotiaiden valmentajista oli päätoimisia. Ainoa palloilulaji tässä kohderyhmässä, jossa oli päätoiminen valmentaja, oli jalkapallo, jonka kaikista kohderyhmän 114 valmentajasta vain yksi oli päätoiminen (taulukko 18).

Taulukko 18. Päätoimisten valmentajien jakautuminen kohderyhmiin suhteessa lajin valmentajien kokonaismäärään.

Laji	Alle 6-vuotiaat	6-11 -vuotiaat	12–18 -vuotiaat	Aikuiset
Jääkiekko				36,40 %
Jalkapallo	0,80 %	2,40 %	1,00 %	6,50 %
Koripallo		1,30 %	6,50 %	25,70 %
Lentopallo				13,30 %
Käsipallo			10,50 %	28,60 %
Salibandy		4,30 %	4,30 %	8,30 %
Yksilölajit	11,10 %	10,20 %	12,80 %	24,30 %

5 YHTEENVETO

Tämän työn tavoitteena oli syventää tietämystä päätoimisten valmentajien työstä suomalaisissa urheiluseuroissa. Tutkimuksen tutkittavia aiheita olivat päätoimisten valmentajien osuus seuravalmentajien kokonaismäärästä, päätoimisten valmentajien palkkaus, koulutustaustat, asuinpaikkakunnat, tehtävänimikkeet, työsopimukset, kohderyhmät sekä valtion tuen käyttö päätoimisten valmentajien palkkaamiseen.

Urheiluseurojen päätoimisten valmentajien palkat ovat pysyneet suurin piirtein ennallaan. Taulukossa 12 on päätoimisten valmentajien palkkojen jakautuminen kuukausiansioihin vuonna 2011 ja vertaamalla sitä SAVAL ry:n jäsenkyselyn (2008) vastaavaan taulukkoon (taulukko 4), huomataan taulukkojen yhdenkaltaisuus (Taulukko 4; Taulukko 12; SAVAL ry, 2008). Näissä kahdessa tutkimuksessa ei ollut mahdollista selvittää valmentajien keskipalkkaa, toisin kuin Suomen Valmentajat ry:n jäsenkyselyssä (2004), jossa päätoimisten valmentajien keskiansiot kuukaudessa olivat 2381 € (Suomen valmentajat ry, 2004). Suomalaiseen urheiluun virtaavien rahojen kasvu 2000-luvulla ei siis ole siirtynyt urheiluseurojen päätoimisten valmentajien palkkoihin, vaan todennäköisesti kasvattanut päätoimisten valmentajien määrää. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a; Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011b; Opetusministeriö, 2010).

Tällä hetkellä seurojen päätoimisista valmentajista 3,7 % olivat päätoimisia valmentajia, kun 1990-luvun puolivälissä ”...parilla prosentilla” (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a) seuroista oli päätoiminen valmentaja. Voidaan siis päätellä, että Huippu-urheilutyöryhmän muistion mukaisesti suomalainen valmennus perustuu pääasiassa vapaaehtoisuuteen, mutta viitettä kasvusta on, vaikka Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus määritteli 1990-luvun määrän

seuroista, joilla oli päätoimisia valmentajia melko epäselvästi. (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a; Opetusministeriö, 2010).

Päätoimisten valmentajien kahdelle korkeimmalle koulutustasolle valmentajakoulutuksessa kouluttautuneiden määrän lasku antaa myös viitettä päätoimisten valmentajien määrän kasvusta. Tutkimuksessa kahdelle korkeimmalle tasolle oli kouluttautunut 40,7 % päätoimisista valmentajista, mikä on selvä pudotus vuoden 2002 57 %:sta ja vuoden 2008 66 %:sta (Taulukot 1, 3 & 8; Suomen Valmentajat ry, 2002; SAVAL ry, 2008). Pudotuksen erikoisuutta korostaa vielä se, että aikaisemmissa tutkimuksissa vain noin kaksi kolmasosaa kohderyhmästä olivat päätoimisia valmentajia (Suomen Valmentajat ry, 2002; SAVAL ry, 2008). Päätoimisten määrän kasvaessa otannassa olisi voinut olettaa myös korkeampien koulutustasojen määrän kasvaneen. Tällä hetkellä yleisin koulutustaso on lajiliiton II-III-taso, jolle on kouluttautunut 40,7 % päätoimisista valmentajista. Urheiluun virtaavan rahamäärän kasvu on todennäköisesti vaikuttanut seurojen alentuneeseen kynnykseen palkata lisää päätoimisia valmentajia, kun seurojen taloudelliset resurssit ovat parantuneet (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a; Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011b; Opetusministeriö, 2010). Kynnyksen madaltuessa valmentajilta ei edellytetä korkeimpia koulutustasoja, kun paikat eivät ole enää yhtä kilpailtuja kuin ennen. Voidaan siis todeta, että päätoiminen valmennus ei edellytä valmennuskoulutusjärjestelmän korkeimmille tasoille, eli ammatti- tai yliopistotasolle kouluttautumista.

Korkeimpien tasojen pudotukseen lajiliiton koulutuksien kustannuksella on voinut vaikuttaa myös VOK-hanke, joka kohdistui nimenomaan lajiliiton I-III-tasolle ja on selkeyttänyt ja helpottanut kouluttautumisen kynnystä (VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2011). Vaikuttaisikin siltä, että VOK-hanke on jo nyt edistänyt Huippu-urheilutyöryhmän tavoitetta valmentajakoulutuksen kehittämisestä (Opetusministeriö, 2010; VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen, 2011). Suomalaisen valmennuksen historiassa on todettu kansainvälisessä kehityksessä pysymisen merkitys ja lisäksi Huippu-

urheilutyöryhmän tavoitteena on suomalaisten valmentajien korkea kansainvälinen arvostus. Tällä hetkellä 14,8 %:lla päätoimisista valmentajista oli kansainvälinen valmentajakoulutus. Jatkotutkimuksissa voidaan olettaa kansainvälisten koulutusten määrän kasvaneen, jos Huippu-urheilutyöryhmä onnistuu toimenpiteissään (Opetusministeriö, 2010).

Valtion liikuntabudjetin kautta maksama seuratoiminnan kehittämistuki päätoimisten palkkaamiseen on jo nyt selvästi vaikuttanut päätoimisten valmentajien määrän kasvuun seuroissa. Tutkimuksessa seuroista 11,5 % oli saanut seuratoiminnan kehittämistukea. Tukea ei myönnetä kuin pääasiassa lasten- ja nuorten päätoimiseen valmentamiseen tavalla tai toisella liittyviin virkoihin, sillä tukea ei myönnetä aikuisten päätoimiseen valmentamiseen. Silti tutkimuksessa päätoimisten valmentajien kohderyhmistä yleisin olivat aikuiset (40,7 %). Aikaisemmissa tutkimuksissa aikuisten osuus olisi varmasti ollut vielä suurempi, koska seurahanketuki aloitettiin vasta vuonna 2009 (Suomen Liikunta ja Urheilu/Seuratuki, 2011). Suomessa palkataan siis päätoimisia valmentajia pääasiassa jo huipulla oleville, mutta lasten- ja nuorten osuuden voidaan olettaa kasvavan, jos valtion tuki kasvaa tulevaisuudessa.

Päätoiminen valmentaminen painottuu Etelä-Suomen läänissä sijaitseviin urheiluseuroihin, sillä lähes kaksi kolmasosaa päätoimisista (65,9 %) valmentajista työskenteli Etelä-Suomen läänissä sijaitsevissa seuroissa. Luku on merkittävä myös siksi, että valmentajien kokonaismäärästä 40,9 % olivat Etelä-Suomen läänissä sijaitsevissa seuroissa. Etelä-Suomen läänin seuroissa valmentaminen on siis huomattavasti ammattimaisempaa. Valmentaminen on erittäin miesvaltainen ala, sillä kaikista valmentajista vain 22 % olivat naisia. Ainoa luotettava vertailtava tulos on Suomen Valmentajat ry:n vuoden 2004 jäsenkyselyssä, jossa naisten osuus valmentajista oli 14,7 % (Suomen Valmentajat ry, 2004). Näitä kahta vertailemalla huomataan, että naisten osuus kaikista valmentajista on kasvussa. Päätoimisten naisvalmentajien määrä on puolestaan laskussa, sillä vuonna 2002 ammattivalmentajista 23 % oli naisia ja SAVAL ry:n jäsenkyselyssä 2008 18 % (Suomen Valmentajat ry 2002; SAVAL ry, 2008).

Vuonna 2011 vain 15,9 % päätoimisista valmentajista oli naisia.

Lajikohtaisessa vertailussa jääkiekko erottuu selvästi jokaisella alueella. Jääkiekkoseuroissa oli selvästi eniten päätoimisia valmentajia suhteessa valmentajien kokonaismäärään (34,8 %), valmentajat olivat korkeimmin koulutettuja ja tienasivat selvästi eniten (Taulukot 13, 14 & 15). Tätä selittävät jääkiekkoseurojen osakeyhtiötaustat ja lajin suosio urheilusponsoroinnissa (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011b). Tutkimukseen vastanneilla liigaseuroilla on yleensä myös eriytetty junioripuoli, mikä olisi varmasti lisännyt valmentajien kokonaismäärää ja laskenut päätoimisten valmentajien suhdetta. Otanta jääkiekkovalmentajien kohdalta jäikin pieneksi, sillä jääkiekkovalmentajia oli tutkimuksessa vain 23, verrattuna esimerkiksi jalkapallon 620:een (Taulukko 13).

Tutkimuksen yksi merkittävimmistä tuloksista oli seurojen oma arvio päätoimisten valmentajien määrästä 2015. Seurojen oman arvion mukaan päätoimisten valmentajien määrä seuroissa kasvaisi 131,7 % vuoteen 2015 mennessä. Seuroissa pidetään siis tärkeänä päätoimisten valmentajien palkkaamista ja usko kykyyn saada rahoitus on kova. Rahoituksen kasvua tukee Huippu-urheilutyöryhmän peräänkuuluttamat vaatimukset valmennukseen suunnattavien resurssien kasvuun, kasvava valtion liikuntabudjetti, josta seurat hyötyvät päätoimisten palkkauksessa jo nyt seuratoiminnan kehittämistuen kautta ja sponsorivien yritysten ja maksettavan sponsorirahan kasvava määrä (Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011a; Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus, 2011b; Opetusministeriö, 2010).

5.1 Arvio tutkimuksen onnistumisesta ja jatkotutkimushaasteiden pohdinta

Tutkimuksessa onnistuttiin työn tavoitteiden mukaisesti syventämään tietämystä päätoimisten valmentajien työstä suomalaisissa urheiluseuroissa. Tutkimuksessa esitettiin tuloksia aiheista, joita ei ole aikaisemmissa tutkimuksissa ollenkaan ja

onnistuttiin myös yhdistämään ja vertailemaan tuloksia aikaisemmista tutkimuksista. Jatkotutkimuksia varten tärkeintä olisi saada vielä isompi otanta valmentajien kokonaismäärästä, jotta päätoimisten määrä kasvaisi isommaksi. Suomen vapaaehtoisuuteen perustuvassa valmennusjärjestelmässä tutkimuksen yli 2211:sta valmentajan otanta sisälsi vain 82 päätoimista valmentajaa, jolloin otannan virhemarginaali oli toivottua suurempi ja lajikohtainen vertailu oli vaikeata. Myös kyselyn rakennetta on tarkistettava jatkotutkimuksessa. Kiinnostavia aiheita olisi esimerkiksi valmentajien palkkakehitysvertailua varten kuukausiansioiden keskiarvon laskemisen ja valmentajien ikää koskevan kyselyn muodostaminen. Jatkotutkimukset olisi syytä tehdä mahdollisimman tarkasti samalla kyselyn rakenteella, jotta vertailtavia tuloksia tulisi mahdollisimman paljon.

LÄHTEET

Erätuuli, M., Leino, J., Yli-Luoma, P. 1994. Kvantitatiiviset analyysimenetelmät ihmistieteissä. Kirjayhtymä.

Heikkala, Juha. 2009. Johdatus liikuntakulttuuriin. http://slu-fi-bin.directo.fi/@Bin/6e1e221c2f27991531138e68bf7ae5a6/1301842874/application/pdf/1549516/Johdatus%20Liikuntakulttuuriin_Juha%20Heikkala.pdf, viitattu 3.4.2011.

Ilta-Sanomat. 2000. NHL:n eurooppalaisvalmentajat valmiina alkavaan kauteen. <http://www.iltasanomat.fi/urheilu/NHLn%20eurooppalaisvalmentajat%20valmiina%20alkavaan%20kauteen/art-1288335506374.html>, viitattu 8.2.2011.

Ilta-Sanomat. 2002. Dettmann johti Saksan MM-pronssille. <http://www.iltasanomat.fi/urheilu/Dettmann%20johti%20Saksan%20MM-pronssille/art-1288334962407.html>, viitattu 8.2.2011.

Kantola, H. 2007. Valmennuksen jalanjäljet – 100 vuotta suomalaista urheiluvallennusta. Gummerus.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. 2010. Urheilun rakenteet ja tuki Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. <http://www.urheilututkimukset.fi/web/publications/5728/>, viitattu 20.2.2011.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. 2011a. Suomalaisen huippu-urheilun rakenteet. http://www.kihu.jyu.fi/faktapankki/huujarjestelma/huu_rakenteet.html, viitattu 1.4.2011.

Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus. 2011b. Urheilusponsorien määrä nousussa, mutta käytetty rahamäärä laskussa.

http://www.kihu.fi/faktapankki/faktaalueet/tulostus.php?id=238&otsikko=Rahavirat_sponsorointi, viitattu 1.4.2011.

Opetusministeriö. 2010. ”Sanoista teoiksi”- Huippu-urheilutyöryhmän ajatuksia suomalaisen huippu-urheilun kehittämiseksi.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr13.pdf?lang=fi>, viitattu 3.4.2011.

Suomen ammattivalmentajat SAVAL ry. 2008. Jäsenkysely.

Suomen ammattivalmentajat SAVAL ry. 2011. SAVAL esittely.

http://www.saval.fi/saval_esittely/, viitattu 8.2.2011.

Suomen Liikunta ja Urheilu/Seuratuki. 2011.

<http://www.seuratuki.fi/paatoimisen-tuki/kuka-voi-hakea-tukea/>, viitattu 3.4.2011.

Suomen Lentopalloliitto ry. 2007. Mauro Berruto vuoden valmentaja.

<http://www.lentopalloliitto.fi/huippu-urheilu/maajoukkueet/miehet/?x916833=894538>, viitattu 8.2.2011. \

Suomen Valmentajat ry. 2002. Valmentaminen ammattina Suomessa.

<http://suomenvalmentajat-fi-bin.directo.fi/@Bin/06c10ce0bb7a6df7ab84006487240281/1301695334/application/pdf/150140/valmentaminen%20ammattina%202002.pdf>, viitattu 8.2.2011.

Suomen Valmentajat ry. 2004. Jäsentutkimus, tutkimusraportti syyskuu 2004.

http://www.suomenvalmentajat.fi.x.optinet.fi/mp/db/file_library/x/IMG/12819/file/Raportti1.pdf, viitattu 3.4.2011.

VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen. 2010. VOK-arviointiseminaari - Kehittyvä valmentaja- ja ohjaajakoulutus vie menestykseen.

http://valmentajakoulutus-fi-bin.directo.fi/@Bin/31b1ad22d8c81390c381ebdb25a8cd9f/1301735630/application/pdf/135430/VOK-hanke%202005-2010_P.Puonti.pdf, viitattu 2.4.2011.

VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen. 2011. VOK-hanke uudisti suomalaisen valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen.

<http://www.valmentajakoulutus.fi/?x43=135524>, viitattu 2.4.2011.

VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet. 2010. Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet tiivistelmä. http://valmentajakoulutus-fi-bin.directo.fi/@Bin/8f5d62e995b973c351462ca45d7c641b/1301687036/application/pdf/119297/SLU_VOKtaitto_161110.pdf, viitattu 1.4.2011.

VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet. 2011a. Taso 1.

http://www.valmentajakoulutus.fi/vok/taso_1/, viitattu 2.4.2011.

VOK Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen perusteet. 2011b. Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen taustaa.

http://www.valmentajakoulutus.fi/vok/vok_toimintamalli/valmentaja-ja_ohjaajakoulutukse/, viitattu 2.4.2011.